

O'ZBEKISTONNING YEVROPADA MAMLAKATLARI BILAN HAMKORLIGI

I.T.Olimova

Andijon Davlat Universiteti talabasi

Annotatsiya. Mazkur ishda O'zbekiston Respublikasini Yevropa mamlakatlari bilan olib borayotgan tashqi siyosati va hamkorlik munosabatlari, davlatlar o'rtasida aloqalar terisidagi ma'lumot berib o'tiladi.

Kalit so'zlar: NATO, EKO, Yevropa Ittifoqi, O'zbekiston elchixonasi, Fransiya, Germaniya, AQSH, Buyuk Britaniya, Shveysariya.

Biz Yevropa Ittifoqining mintaqamizni bog'laydigan keng optik tolali yo'laklar barpo etish, boshqaruv va ijtimoiy soha, sanoat, sog'liqni saqlash, ta'lim, moliya va qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga qaratilgan reja va dasturlarini qo'llab-quvvatlaymiz.

Shavkat Mirziyoyev, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

O'zbekistonning tashqi siyosatida mintaqalararo havfsizlikni ta'minlashda xalqaro tashkilotlar faoliyatidan, ularning dasturlaridan ham keng foydalanishi istiqbolli natijalarini ko'rsatdi. Ko'pgina mintaqaviy tashkilotlar, chunonchi, NATO, EKO, Islom konfrensiyasi, Qo'shilmaslik harakati va boshqalar bilan ham samarali hamkorliklar yo'lga qo'yildi. 1994-yil iyul oyida O'zbekiston NATOning "Tinchlik yo'lidagi hamkorlik" Dasturiga qo'shildi. Bu dasturga ko'ra, O'zbekiston harbiy qismlari Shimoliy Korolina (AQSh)dagi Kemp Lejyup dengiz piyodalari poligonida o'tkazilgan harbiy mashqlarda, O'zbekiston xududida amerikaliklar bilan o'tkazilgan desantchilarning "Ultrabalans-96" harbiy mashqlarida qatnashdilar.¹

---

¹ Murtozayeva "O'zbekiston tarixi" Toshkent -2005.

O'zbekiston Respublikasining jahon ham jamiyatiga integratsiyalashuvida Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalarni yo'lga qo'yish va tobora chuqurlashtirish alohida o'rin tutadi. 1996-yil 21-iyun da Florensiya shahrida imzolangan O'zbekiston bilan Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi «Sheriklik va hamkorlik to'g'risidagi bitim», uning 1999-yil 1-iyulda kuchga kirishi mamlakatimizning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan o'zaro munosabatlarining huquqiy negiziga aylandi. O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan siyosiy, iqtisodiy, ilmiy-texnik va madaniy-gumanitar aloqalari yildan yilga rivojlanib, chuqurlashib bormoqda. Respublikamizda Yevropa Ittifoqiga a'zo mamlakatlarning 145 firma va kompaniyasi vakolatxonalarini akkreditatsiya qilindi. Yevropalik sarmoyadorlar ishtirokida tashkil etilgan 491 ta korxonalar ishlayapti, ulardan 111 tasi 100 foizlik Yevropa kapitaliga ega. 1995–2002-yillarda Yevropa Ittifoqi mamlakatlarning firma va kompaniyalari respublikamizda umumiy qiymati qariyb 8 mlrd AQSH dollariga teng yirik sarmoyaviy loyihalarni amalga oshirishda qatnashdi. O'zbekiston Respublikasi bilan Luksemburg o'rtasidagi tovar aylanmasi 2000-yilda 0,4 mln. AQSH dollarini tashkil etdi. O'zbekiston Respublikasida Luksemburgning transport xizmati ko'rsatuvchi "Astros S.A." firmasining vakolatxonasi mavjud². 2002-yilda O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan mahsulot ayirboslilash hajmi 1 mlrd 65,8 mln AQSH dollarini, 2003-yil yanvar–oktabr oylari yakunlari bo'yicha esa 910,6 mln AQSH dollarini tashkil etdi. O'zbekistonning Yevropa Ittifoqining a'zosi, ulkan iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy salohiyatga ega bo'lgan Germaniya bilan o'zaro manfaatli aloqalari kengayib bormoqda. O'zbekiston Prezidenti I. Karimovning Germaniyaga 1993-yil 28-aprel kuni boshlangan va besh kun davom etgan rasmiy tashrifi O'zbekiston bilan Germaniya o'rtasida munosabatlarni yo'lga qo'yishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. I. Karimov GFR Federal Prezidenti Rixard fon Vayzenker va Fideral kansler Gelmut Kol bilan samimiy, o'zaro tenglik asosida suhbatlashdi. Ikki davlat o'rtasida madaniy hamkorlik to'g'risida, sarmoyalar qo'yishni amalga oshirish va o'zaro

---

² O'zME. Birinchi jild. Toshkent -2000.
www.pedagoglar.org

himoya qilishga ko'maklashish to'g'risida, ilmiy tadqiqotlar va mutaxassislar fondini tashkil etish to'g'risida bitimlar imzolandi. «Deutsche Bank», «Mercedes-Benz» va «Siemens» kompaniyalarining rahbarlari bilan uchrashuvlar bo'ldi, ular bilan hamkorlik qilish haqida kelishib olindi. Safar natijalariga ko'ra, O'zbek–Germaniya hamkorligi masalalari bo'yicha hukumatlararo komissiya tuzildi. Toshkentda ikki tomonlama savdo-iqtisodiy palata tashkil etildi, GFRning elchixonasi ochildi. 1994-yil 1-sentabrda GFRning o'sha paytdagi poytaxti Bonnda O'zbekiston Respublikasining Yevropada birinchi elchixonasi ochildi. Hozirgi paytda elchixona Germaniyaning yangi poytaxti Berlin shahrida faoliyat yuritmoqda. «Toshkent–Frankfurt» havo yo'li ochildi, O'zbekistonda «Deutsche Bank»ning bo'limi faoliyat ko'rsatmoqda. Germaniyaning «Heidelberg» firmasi O'zbekistonda nashriyot matbaa sohasida hamkorlik qilayotgan yirik kompaniyadir. «Heidelberg» firmasi asbob-uskunalar bilan Yangiyo'l kitob fabrikasi, Toshkent va Nukus poligrafiya kombinalari, Samarqanddagi «Tong» nashriyoti qayta jihozlandi. O'zbekistondagi «Rastr» va «Gro teks» matbaa korxonalarini «Heidelberg» firmasi texnologiyasi asosida ishlamoqda. Natijada maktablar uchun darslik, o'quv qo'llanmalari va boshqa turdagi nashriyot mahsulotlari ishlab chiqarish ancha yaxshilandi. 2001-yilda O'zbekiston–Germaniya–Rossiya hamkorligidagi «Namangan qog'oz» qo'shma korxonasi qurilib ishga tushirildi. O'zbekiston Prezidenti I.A. Karimovning 2001-yil 2–5-aprel kunlari Germaniya Federativ Respublikasiga, Germaniya Federal kansleri Gexard Shrederning 2002-yil 9–10-may kunlari O'zbekistonga qilgan rasmiy safarlari O'zbekiston–Germaniya o'rtasidagi o'zaro manfaatli hamkorlikni yangi bosqichga ko'tardi. Ikki mamlakat tadbirkorlari va rasmiy doiralari o'rtasida aloqalar kengayib bormoqda. 1997-yilda O'zbekistonda 55 ta Germaniya kompaniyasining vakolatxonalari faoliyat yuritgan bo'lsa, 2001-yil da bu ko'rsatkich 80 taga yetdi. Ularning eng yiriklari «Xobas TAPU», «Xiva Karpet» va boshqalardir. 2003-yilda germaniyalik sarmoyadorlar ishtirokida yengil sanoat, oziq-ovqat sanoati, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, farmatsevtika sanoati, transport va boshqa sohalarda tashkil etilgan 138 ta korxonalar faoliyat ko'rsatdi. ulardan 40 tasi 100 foizlik

Germaniya kapitaliga ega. O'zbekistonga kiritlayotgan Germaniya sarmoyalari hajmi 2001-yil dayoq 1 mlrd AQSH dollaridan oshdi. Ikki mamlakat o'rtasidagi savdo aylanmasi 2001-yilda 283,3 mln AQSH dollarini tashkil etdi. Samarqanda 2009-yilda «MAN Avto-Uzbekiston» O'zbekiston– Germaniya qo'shma korxonasi barpo etildi. Zavodda 15–50 tonnalik yuk ko'tarish quvvatiga ega bo'lgan zamonaviy MAN avtomobillari ishlab chiqish yo'lga qo'yildi. 2010-yilda korxonada 480 dona yuk mashinasi ishlab chiqarilgan bo'lsa, 2011-yilda bu ko'rsatkich 658, 2012-yilda mingan ortiqni tashkil qildi. Germaniya Federativ Respublikasi O'zbekistonning Yevropadagi eng yirik iqtisodiy hamkoridir. O'zbekiston bilan Fransiya o'rtasida munosabatlarni o'rnatish va rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. 1993-yil 28–30-oktabr kunlari O'zbekiston delegatsiyasining Fransiyaga rasmiy tashrifi ikki davlat o'rtasidagi hamkorlikka asos soldi. Prezident I. Karimov Fransiya Prezidenti F. Mitteran, Fransiyaning boshqa rahbarlari hamda jamoatchilik vakillari bilan do'stona suhbat va samarali muzokaralar yuritdi. F. Mitteran qabul marosimida nutq so'zlab: «Hozirgi siyosiy vaziyatda Markaziy Osiyoda yetakchi o'rinni egallab turgan mustaqil O'zbekiston Sharq bilan G'arb o'rtasida ishonchli ko'prik bo'lishi mumkin. Ko'p asrlik tarix, teran an'ana larga ega bo'lgan, insoniyatning faxriga aylangan allomalarni yetkazib bergan O'zbekiston doimo fransuzlarning diqqatini tortib kelgan. Bu tashrifdan keyin shui ishonch bilan aytish mumkinki, mamlakatingiz biz uchun yanada yaqin bo'lib qoldi», – deb ta'kidlagandi. Bu Vatanimiz to'g'risida, uning shon-shuhratini ulug'lovchi xolisona, olijanoblik bilan berilgan bahodir. Safar natijasida Parijda «O'zbekiston Respublikasi va Fransiya Respublikasi o'rtasida do'stlik va hamkorlik to'g'risida shartnoma», madaniyat, ilmiy-texnikaviy va maorif sohasida hamkorlik qilish to'g'risida bitim, sarmoyalarni o'zaro rag'batlantirish va himoyalash to'g'risida bitim imzolandi. 1993-yil 22–25-noyabr kunlari O'zbekiston Prezidenti I. Karimov boshliq respublikamiz delegatsiyasining rasmiy tashrif bilan Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya birlashgan qirolligida bo'lishi ikki mamlakat o'rtasidagi hamkorlik tarixida buyuk voqea bo'ldi. Mamlakatimiz rahbarining qirolicha Yelizaveta II, Bosh vazir J.Meyjor bilan samimiy, ochiq o'zaro manfaatli

suhbatlari, muzokaralari bo'lib o'tdi. Safar samarali bo'ldi. «O'zbekiston Respublikasi bilan Buyuk Britaniya qirolligi o'rtasida o'zaro iqtisodiy aloqalar to'g'risida shartnoma», sarmoyalarni o'zaro rag'batlantirish va himoyalash to'g'risida bitim, havo yo'llarini ochish to'g'risida bitim, ikki mamlakat hududida fuqa rolarning erkin yurishi haqida memorandum imzolandi. «Toshkent–London» havo yo'lida samolyot qatnovining yo'lga qo'yilishi aloqalarni yaxshilashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. 1996-yilning boshlarida O'zbekistonda Britaniya Kengashi bo'limining ish boshlashi hamkorlikni mustahkamlash va kengaytirish yo'lida xizmat qilmoqda. O'zbekistonning Finlyandiya, Avstriya, Belgiya, Shveysariya, Italiya, Ispaniya, Gretsiya, Polsha, Vengriya, Chexiya, Slovakiya, Xorvatiya, Bolgariya kabi Yevropa mamlakatlari bilan siyosiy, diplomatik, iqtisodiy va madaniy aloqalari o'rnatildi va kengayib bormoqda. Shveysariyaning Altendorf shahrida «O'zbekiston» Savdo uyining ochilishi muhim voqea bo'ldi. Bu maskan bugungi kunda savdo uyigina bo'lib qolmay, O'zbekistonning Yevropa va jahonda biznes va savdo markazi hisoblanadigan mamlakat –Shveysariyadagi vakolatxonasiga ham aylandi. O'zbekiston bilan Yevropa Ittifoqi o'rtasida aloqalarning yo'lga qo'yilishi mamlakatimizning Yevropa mamlakatlari bilan hamkorligini yangi bosqichga ko'tardi. O'zbekiston Oliy Majlisi bilan Yevroparlament o'rtasida ham aloqalar o'rnatildi. Bu aloqalar O'zbekiston Parlamenti bilan Yevroparlament o'rtasida 1998-yilda tuzilgan hamkorlik qo'mitasi darajasida kengayib bormoqda. O'zbekiston tashqi siyosatida iqtisodiy omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xorijiy mamlakatlardan respublikaga ilg'or texnologiyalar, sarmoyalar kirib kelishi, ko'plab qo'shma korxonalarining qurilishi oqilona tashqi siyosatning natijasidir. 2003-yilda respublikamizda xorijiy sarmoya ishtirokida barpo etilgan 2087 ta qo'shma korxonalar jahondagi 80 mamlakatdan kelgan sheriklari bilan birgalikda faoliyat ko'rsatdi. Ular 386,7 mlrd so'm hajmida iste'mol mollari, eksport uchun sifatli tovarlar ishlab chiqardi, aholiga xizmat ko'rsatdi. Jahondagi 80 dan ortiq xorijiy bank bilan o'zaro munosabatlar o'rnatilgan. Mustaqillik yillarida O'zbekistonga kiritilgan chetel investitsiyalari 30 mlrd AQSH dollaridan oshdi. O'zbekiston jahondagi 140 mamlakat bilan savdo-sotiq qilmoqda. Har yilgi tovar

ayirboshlash hajmi 6–8 mlrd AQSH dollarini tashkil etmoqda. Ilg'or mamlakatlar kadrlar tayyorlashda, bank sohasida va bosh qaruvda, axborot tarmoqlarini yo'lga qo'yishda, yetakchi birjalar bilan aloqalar o'rnatishda, qonunchilik tajribasini o'rganishda respublikamizga ko'maklashmoqdalar. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda tarixiy jihatdan qisqa bir davrda xalqaro munosabatlarni yo'lga qo'yish va rivojlantirish bobida asrlarga arziydigan ishlar amalga oshirildi. O'zbekiston o'zining tinchliksevar, yaxshi qo'shnihilik, o'zaro foydali hamkorlikka qaratilgan siyosati va faoliyati bilan butun dunyoga tanildi, jahon hamjamiyatida o'zining munosib o'rnini egalladi, uning mavqei yildan yilga mustahkamlanib bormoqda. Mamlakatimiz keyingi chukur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashkilot siyosatini yuritish, Xorij davlatlari bilan do'stona hamda o'zaro manfaatli munosabatlarni rivojlantirishni rivojlantirish muhim natijaalarga erishmoqda. keyingi davrda YI bilan oliy darajadagi siyosiy mulokot misli kurilmagan darajada faollashmoqda. 2017 noyabridan 2018 martigacha tashqi ishlar va havfsizlik siyosati bo'yicha oliy vakilni boshqaruvchi O'zbekistonga ikki marta tashrif buyurdi. 2019 yil may oyidagi Yevropa Kengashi prezidenti birinchi marta O'zbekistonga amaliy tashrif bilan keldi. Yevropa Kengashi rahbari Orol dengizi havzasidagi ekologik ilmuofatning kasallik oqibatlarini bartaraf etishni aytish-harakatlarni yukori baholadi va BMTning Orolbuyi mintaqasi uchun ko'p tamonlama Trast fondi doirasida faol hamkorlikka tayyorligini bildirdi. Sheriklik va hamkorlik tug'ilishi bitimga muvofik, YI mamlakatlari bilan O'zbekiston uchun eng ko'p qulaylik rejim o'rtasidagi savdo. 2022 yil july dizayni O'zbekiston bilan tuzilgan sheriklik va hamkorlik tug'ilishi Bitimning tasdiqlanishi uzaro munosabatlar rivozhida mukhim boskich bulib, hamkorlikni yanada yaxshilash va chukurlashtirish, uni faoliyatning yangi sogalariga tarqatishga hizmat kilmokda. 2022 yil 18 noyabr kuni Samarqandda bo'lib o'tgan Elning Markaziy Osiyo bilan uzaro bog'liqligi kattaligi "Markaziy Osiyo – Yevropa Ittifoki: barqaror rivojlanish uchun global darvoza" mavzusidagi birinchi konferensiya O'zbekiston xalqaro maydonda yangi mavqega ega bo'lgan, o'z iqtisodiyoti va eksport yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish. So'nggi besh yildagi

umumiy iqtisodiy hamkorlik haqida gapiradigan bo'lsak, O'zbekistonning YI mamlakatlari bilan tovar ayirboshlash hajmi 50.5 foizga o'sib, 2.6 milliard dollardan 3.9 milliard dollarni tashkil etdii, eksport 39.2, import esa 52.6 foizga oshdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Murtozayeva "O'zbekiston tarixi". Toshkent -2005
2. O'zME. Birinchi jild. Toshkent 2000-yil
3. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki>